

LEGAL HOLIDAY CONTEMPORARY HALACHA SERIES

Given by: Rabbi Shmuel Silber

Understanding the Nature of Rabbinic Enactments

Subject to Change or Written in Stone?

Refuah: Healing Activities on Shabbos Part 2

Tuesday January 1, 2013 at 9:00 am

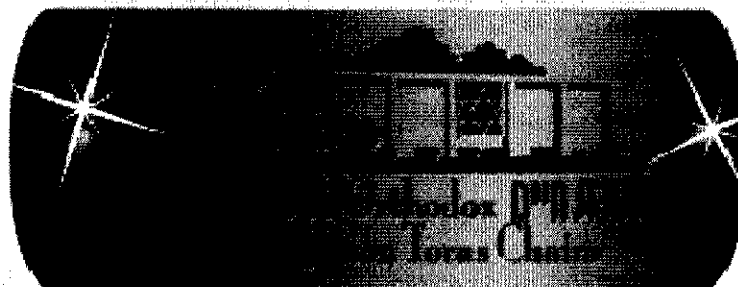
Shiur sponsored by:

Bernie & Sonia Kozlovsky, Barbara & Henry Rosenbaum and their families

In memory of parents

Paul Rosenbaum z"l (Pinchas ben Shlomo) and Ruth Rosenbaum z"l (Rachel bas Hershel)

Sponsorships are still available – Contact Phil Rosenfeld
410-484-6114 ext 2 or execdirector@suburbanorthodox.org

Understanding the Nature of Rabbinic Enactments: Subject to Change or Written in Stone?

Refuah: Healing Activities on Shabbos - Part II

Legal Holiday Contemporary Halacha Series

Tuesday, January 1, 2013

Rabbi Shmuel Silber

I. Medication Over An Extended Period Of Time:

1. שו"ת ציץ אליעזר חלק ח סימן טו - קונ' משיבת נפש פרק טו

א. (טו) והנה בכמה ספרים ראיתי שמעתיקים דברים בשם ספר החיים להגר"ש קלוגער ז"ל במ"ש לצדד להתיר קיחת רפואה בשבת בהיכא שכבר התחיל לקחתה בלפני השבת, ולפי שבאו דבריו מקוטעים בדבריהם לא משתקף מהם דעתו האמיתית בזה אם להיתר ואם לאיסור, ומה המה נימוקיו. לכן אעתיק בזה שלימות דבריו כפי שראיתי בגוף ספר החיים שלו. בסי' שכ"ח פ"ו.

ב. בתחילה הוא כותב וז"ל: הנה מרגלא בפומא דאינשי לומר דאם כבר התחיל לעסוק ברפואות קודם השבת מותר לו לעשותה אפילו בשבת ואם לא התחיל בחול אין לו להתחיל בשבת ... א"כ ה"נ בזה להתחיל לאכול ולשתות רפואה חדשה בשבת בזה יש לחוש כיון דלא הוכנה לו מבע"י =מבעוד יום= שמא יבוא לשחוק בשבת, אבל אם כבר התחיל בה מבע"י אז מסתמא כבר הכין לו ממש דרך רפואתו כדבעי וליכא למיחש שיבא לידי שחיקת סממנין ... עכ"ל.

ג. ולפענ"ד יש מקום לדיון רב בדברי הגרש"ק ז"ל ויסודי דבריו בזה קלושים המה. ובראשונה, הרי איסור לקיחת רפואה בשבת משום גזירת שחיקת סמנים לא היתה משום המקרה הזה לבד ... אלא הגזירה היתה על בעלמא, לדילמא יבוא לטעות להתיר עי"כ במקרה אחר גם לשחוק כשיצטרכו לכך, וכמו"כ היתה הגזירה גם משום עלמא, לדילמא יבואו הרואים שלוקח רפואה בשבת ללמוד מזה דכשם שהותרה לקיחת רפואה בשבת כך מותרת גם השחיקה להכנת הרפואה ויבואו להתיר לעצמם בעת הצורך גם לשחוק ...

TZITZ ELIEZER

Rabbi Eliezer Yehuda Waldenberg was born in 1916 in Jerusalem. He studied in Yeshivat Etz Chaim and then in Yeshivat Chevron. At an early age he already stood out for his talent and his diligence. In 1935, before he turned 19, he already published a volume of his own original Talmud insights entitled Dvar Eliezer. Later he served as head of Yeshivat Sha'arei Zion. In 1945 he began to publish his volumes of responsa entitled Tzitz Eliezer, which became quite famous. His responsa deal with all aspects of Jewish Law, but most prominent are his responsa dealing with medical problems and new technologies. He especially dealt with these issues as a result of his becoming the Rabbi of Sha'arei Zedek Medical Center in Jerusalem. R. Waldenberg was a dayyan and head of a Rabbinical Court in Jerusalem, eventually becoming a judge on the Supreme Rabbinical Court in Jerusalem was considered an expert in the laws of divorce. After the establishment of the State of Israel, he authored a volume named Hilkhos Medinah ("Laws of State", Jerusalem 1952-55), in which he dealt with all aspects of Jewish Law concerning the management of a modern Jewish state. He passed away in the autumn of 2006 (5767), leaving 22 volumes of his responsa, Tzitz Eliezer (the last volume having been published in 1998).

2. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נג

בחולה שאין בו סכנה שהתחיל ליקח הרפואה בחול וצריך ליקח עשרה ימים רצופין אם יש מקום להתיר ליקח גם בשבת ג' אלול תשכ"ח. מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ר אפרים גרינבלאט, שליט"א, בדבר חולה שאין בו סכנה באופן שאסור לו ליקח רפואה בשבת והתחיל לקחת בחול כדורי רפואה

שנקראו פילן שצריך ליקחם לדברי הרופא משך עשרה ימים רצופין ואם יפסיק יום אחד לא תפעול הרפואה כלום אם מותר ליקח בשבת, הנה לכאורה לא מובן צד ספק ההיתר בזה אלא דאולי מצד הפסדו הגדול בחולי זה שלא יוכל להרפא בדרך הטבע מצטער ביותר בשביל זה שלכן אולי יתחשב כמיחוש שמצטער טובא שנוכח ברמ"א /או"ח/ סימן שכ"ח סעיף י"ז, אבל הא אין הטעם מצד הצער אלא משום שנחלה כל גופו מצד הצער מחמת שאינו יכול לסבול הצער, ולא מצד צער בעלמא שמצטער על מה שלא יתרפא אף שזהו לאינש צער גדול אין להתיר. ואם הוא איש כזה שמחמת שלהתרפא בהפילן צריך עשרה ימים רצופין שא"א בלא שיקח גם בשבת לא יוכל להתרפא יחלה מצד זה בחולשת העצבים שקורין נערוון שיהיה חשש להמחלה שנקרא נערוון ברעק דאן הוא ודאי בדין מיחוש שמצטער כל גופו שיש להתיר שיקח בשינוי קצת השייך לשנות גם ברפואת לקיחת הפילן אף שלא שייך שינוי בהבליעה, דהוא כהסברא השלישית שם, ואם א"א בשינוי יש להתיר גם בלא שינוי כשיטה ראשונה שם, אבל אין מצוי אנשים כאלו ובסתם בני אדם יש לאסור.

II. Mental Anguish:

3. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קכח עמוד ב

אם היתה צריכה לנר – חבירתה מדלקת לה את הנר ... אמר מר: אם היתה צריכה לנר – חבירתה מדלקת לה את הנר. פשיטא! – לא צריכא בסומא. מהו דתימא: כיון דלא חזיא – אסור, קא משמע לן: איתובי מיתבא דעתה, סברא: אי איכא מידי – חזיא חבירתה ועבדה לי

The Master said: 'If she needs a lamp, her neighbour may kindle a lamp for her.' That is obvious? — This is necessary [to be taught] only in the case of a blind [woman]: you might argue, Since she cannot see it, it is forbidden; hence he informs us that we tranquillize her mind, [as] she reasons, if there is anything [required] my friend will see it and do it for me.

4. ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שכח

* ורופא אחד אמר א"צ – עיין במ"ב שכ' בשם הרדב"ז ח"ד סימן ס"ו שאם חולה אומר צריך אני לתרופה פלונית ורופא אומר א"צ שומעין לחולה כמו דאמרין לענין תענית יוה"כ

ולענ"ד אין הדברים אמורים אלא כשאומר מרגיש אני חולשא באבר פלוני ע"כ יעשו לי תרופה פלונית שמועלת לחולי אבר זה ובזה ודאי שומעין לו דלב יודע מרת נפשו שייכא בכל מילי ואפילו רופא אומר שא"צ שום תרופה אין שומעין לו אבל אם המחלה ידועה והחולה אומר שתרופה זו מועלת למחלה זו והרופא אומר שאינו מועיל בזה אין סברא לשמוע לחולה לחלל שבת כחנם [ומ"מ אפשר לומר דהיכי דאומר החולה דידוע לו שטבע גופו להתרפאות ממחלה זו כשנוטל רפואה זו אפשר דשומעין לו דגם כזה שייכות קצת לומר דאדם בקי בגופו יותר ממאה רופאים] אם לא דאיכא חשש שמא תטרף דעתו עליו אם יראה שאינם עושים כדבריו ...

5. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קלב

א. בדבר האשה שצריכה ליסע בשבת בטעקסי /במונית/ להאספיטאל /לבית חולים/ כדי ללדת ומפחדת ליסע בעצמה סיון תשי"ב. מע"כ ידידי הרה"ג ר' צבי גערצולין שליט"א.

ב. בדבר האשה שצריכה בשבת ליסע בטעקסי להאספיטאל כדי ללדת והיא רוצה שגם הבעל או אמה יסעו עמה משום שבזה יש לה יתובי דעתא אם יש להתיר כמו הדלקת נר שמותר אף כשאין צורך בעצם רק משום יתובי דעתא בשבת דף קך...

ג. אבל מ"מ לדינא כיון דמצינו ביולדת שעלולה להסתכן מחמת פחד מי הוא שיכול לסמוך על חילוקים בחשש פקוח נפש ולכן אם אומרת שהיא מתפחדת אף אחרי שמסבירין לה שאין מה לפחד ליסע בעצמה יש בזה חשש פקוח נפש וצריך הבעל או האם ליסע עמה. ואף אם נוסעת להאספיטאל כשעדיין אינה צועקת בחבליה אם הוא במקום רחוק יש לו ג"כ ליסע עמה דאף שעתה לא תסתכן אבל הא אפשר באמצע הדרך יתוספו לה החבלי לידה עד השיעור שתצעק בחבליה שאז יש לחוש לשמא תסתכן מחמת פחדותה. ובכלל בנסיעה בקאר שלא שייך שמא ירבה בשבילו דהוא שוה לאחד ולהרבה אין בזה בעצם שום חלול שבת להנוסע עמה כיון שמותר הנסיעה בשבילה ואיני יודע בזה איסור ברור אף מדרבנן אם ההאספיטאל הוא בעיר או בתוך התחום אך אולי משום מראית העין ולכן יש להתיר אם תצטער מזה אף שלא יבא לידי סכנה. משה פיינשטיין.

6. שערים מצוינים בהלכה קונטרס אחרון, צ"ב ס"ק ז

קונטרס אחרון

סק"ז. לנסוע בשבת לבקר קרובי החולה שהוא חלוש מאד פו'. היתר הנסיעה כשלא יחלל שבת באיסור דאורייתא – ביאר באשל אברהם תנינא (סי' שו) דכיון דהחשש שלא יטרף דעתו כשלא יבואו אצלו, הוא דבר שלא כדרך הטבע, לכן לא שרינו אלא איסור דרבנן. וזה מתאים למש"כ במאמר הקודם בשם הרדב"ז, דכל שלא כדרך הטבע מותר איסור. דרבנן דוקא, אבל צ"ע ממש"כ בפמ"ג (סי' שו ס"ק יח) רמבואר משם דאפי' באיסור תורה מותר לנסוע, וי"ל משום דהחולה בעצמו ביקש שיעשו בקשתו שיבואו אליו. וצ"ע.

III. Taking Temperature:

7. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקו סעיף א
(א) אין מודדין קמח ביי"ט כדי ללוש, אלא יקח באומד הדעת

8. משנה ברורה סימן תקו ס"ק א
(א) אין מודדין קמח וכו' – דכיון דלא צורך פת הוא [א] ולא יתקלקל אם לא ימדוד לא התירו חכמים [ב] דנראה כמודד למכור:

9. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שו סעיף ז
דלא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כעובדא דחול

10. שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שו סעיף ז
מותר למדוד בשבת (לד) מדידה של מצוה, (לה) טז כגון: למדוד אם יש במקוה מ' סאה .. מותר דהוי מדידה (לו) של מצוה.

11. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן שו סעיף ז
(לו) של מצוה – דמדידה רפואה היא ורפואת הגוף מצוה היא וגזירת שחיקת סממנין לא שייך בזה אלא ברפואה שיש בה ממש כגון משקה או אוכל [א"ר]:

12. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קכח

ובתוס' שכת דף קכ"ו כתבו באיסור מדידה דלא הוי איסור כ"כ אלא משום דהוי כעובדא דחול עיין שם ופשוט לכאורה שכוונתם על מדידה זו של צרכי הבית ורק במדידה כזו התיירו לצורך מצוה ופליגי אטעמא דרש"י. ועיין במג"א /או"ח/ סי' ש"ו ס"ק ט"ו שהביא דברי התוס' להלכה. וא"כ נמצא שאין שייך אף דרבנן במדידת החום שע"י טערמאמעטער שאינו ענין כלל למדידה האסורה אך הוא חומרא בעלמא שיש מעלה להחמיר והרוצה להקל אין למחות בו.

13. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן קכח

וגזרת שחיקת סמנים לא שייך בזה שאין המדידה עצמה הרפואה.

IV. Vitamins:

14. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן נד

א. בענין הוויטאמינים לאנשים בריאים ולחולים ב' דהגבלה ד' סיון תשכ"ד. מע"כ ידידי הרב הגאון הצדיק המפורסם מהר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין האלבערשטאם שליט"א, האדמו"ר מציעשינאוו.

ב. ענף א. הנה בדבר הוויטאמינים שהרבה אנשים בריאים שאין להם שום מיחוש וחולי, אבל הרופאים מיעצים לבלוע אותם בכל יום משום שהם מחזקים הגוף אם מותר להם לבלוע גם בשבת, כי המג"א בסימן שכ"ח ס"ק מ"ג סובר דלשון הטור אבל אם אוכל ושותה אותו לרעבו ולצמאו ואין לו חולי שרי שהוא דוקא ואם עושה לרפואה אסור אף על פי שהוא בריא, דלא כהב"י שכתב דלאו דוקא משום דמשמע דכל שאינו חולה כלל מותר לו לאכול ולשתות אוכלים ומשקין אף שאינם מאכל בריאים דכיון שאינו חולה ליכא למיגזר מידי. ולכן הוויטמינים שאינם ראויים לאכילה והם רק לרפואה גם בריאים אסורים להמג"א שראוי להחמיר כמותו דהוא בתראה.

ג. אבל הא צריך להבין דכיון דהוא בריא מה שייך לומר שהוא לרפואה דהא אינו מרפא כלום ודבר שאינו מרפא ליכא איסור אף אם כוונתו לרפואה,

15. נשמת אברהם אורח חיים חלק א סימן פ, ס"ק ג

ולגבי לקחת ויטאמינים בשבת. כותב השש"כ⁴⁸ שחולה אפי' שאב"ס מותר לו לקחתם. ואם הוא בריא, אז אסור לו לקחתם ואפי' אם הוא רגיל לקחתם מידי יום

(A)

ביומו. אולם במקומות שבהם רגילים לקחת ויטאמינים יום יום, יש מקילים לקחתם גם בשבת⁵⁰. ולפי הגרש"ז אויערבאך שליט"א⁵¹ כל זה דוקא כשלוקח אותם כתחליף למיני מזון, כי אז הר"ז חשיב כמאכל, אבל לא כשלוקח אותם לחיזוק מזגו. ועי' לעיל ס"ק ג.

(R)

מניעת מחלה⁴⁸. וכתב לי הגרש"ז אויערבאך שליט"א: נלענ"ד אדם שעלול בקל להצטנן ולקבל דלקת ריאות או מחלה אחרת אשר לאחר שיחלה בה יהיה מותר ברפואה, למה לנו להמתין עד שיחלה אם אפשר למנוע, ולכן מותר ודאי להשתמש בוויטאמינים אם הצורך הוא לקבל את זה בכל יום גם בשבת. ועיין להלן ס"ק פ.

(C)